

Kadernota sport en bewegen in Zuidoost Friesland

2017 - 2021

Sport Fryslân: Remco den Dulk en Lammert Bosma

In opdracht van Zuidoost Friesland:

Gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland

Inhoud

1 Algemeen.....	3
2 Maatschappelijke ontwikkelingen en beleid.....	5
2.1 Landelijk beleid.....	5
2.2 Provinciaal beleid	7
2.3 Gemeentelijk beleid	8
2.4 Sportdeelname, beweeggedrag en overgewicht: huidige situatie	9
2.5 Uitkomsten gemeentelijke sessies	12
3 Sport- en bewegvisie	13
Bijlage 1: Maatschappelijke ontwikkelingen	17
Landelijk.....	17
Provinciaal	19
Lokaal.....	22
Bijlage 2. Sport- en beweegnormen	23
Bijlage 3: Beweeggedrag, sportdeelname en overgewicht.....	24
Bijlage 4: Gemeentebeleid	27
Opsterland.....	27
Weststellingwerf	28
Ooststellingwerf	29

1 Algemeen

Achtergrond

Sport en bewegen hebben sinds jaar en dag een belangrijke rol in de maatschappij. Miljoenen mensen zijn wekelijks betrokken bij sport en bewegen, zowel direct als indirect. Velen zijn als deelnemer of als vrijwilliger actief verbonden aan de sport. Naast deze directe betrokkenen is een grote groep als bezoeker of via de media verbonden aan sport- en beweegactiviteiten. Naast dat het populaire en plezierige vormen van vrijetijdsbesteding zijn, hebben sport en bewegen aanvullende positieve effecten op het individu en de samenleving.

Op individueel niveau draagt sport en bewegen bij aan een actieve en gezonde leefstijl. Regelmatig lichamelijke activiteit vermindert het risico op onder andere hart- en vaatziekten, diabetes, depressie, alzheimer en verschillende vormen van kanker. Het is niet voor niets dat bewegen al jaren een speerpunt is van het landelijke gezondheidsbeleid. Sport en bewegen heeft bovendien positieve effecten op de sociale participatie van het individu. Bewegen verkleint bijvoorbeeld de kans op eenzaamheid en hulpbehoevendheid van ouderen. Ook de jeugd heeft baat bij lichamelijke activiteit. Bewegen voorkomt niet alleen overgewicht, maar ook motorische achterstanden. Sport en bewegen op jonge leeftijd draagt bovendien bij aan sociale vaardigheden en de weerbaarheid van het kind. Jongeren die op jonge leeftijd sporten zijn bovendien vaker op latere leeftijd actief.

Op maatschappelijk niveau draagt sport en bewegen bij aan de leefbaarheid in een dorp of buurt. Sport en bewegen verbindt inwoners en draagt er toe bij dat kwetsbare doelgroepen participeren in de samenleving. Sport en bewegen zorgt voor sociale samenhang, draagt bij aan de integratie van inwoners en aan het behoud van het voorzieningenniveau in een dorp.

Waarom een nota

De gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland (OWO gemeenten) werken op verschillende beleidsvelden samen, onder andere op het terrein van sport en bewegen. Ze erkennen het belang van sport en bewegen voor haar inwoners. Omdat de visie in de kadernota 'Sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2009 – 2015' op onderdelen is verouderd, is het noodzakelijk om aan de hand van actuele inzichten de sport- en beweegvisie opnieuw vorm te geven. Deze visie biedt ruimte om 1) samenwerking tussen gemeenten onderling, sportaanbieders en maatschappelijke organisaties te intensiveren en uit te bouwen, 2) in te spelen op maatschappelijke trends en ontwikkelingen, 3) politieke ambities te realiseren.

Evaluatie kadernota 'Sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2009-2015'

De kadernota 2009 – 2015 is in het najaar 2015 door de gemeenten geëvalueerd. De conclusies en aanbevelingen voor een vervolgnota zijn de volgende:

De missie van het gezamenlijke kader- en uitvoeringsnota sport en bewegen van Opsterland, Weststellingwerf en Ooststellingwerf is zo veel mogelijk mensen laten bewegen. De gemeenten hebben, gezamenlijk en los van elkaar, daar vorm en inhoud aan gegeven. Uit de evaluatie blijkt dat dit soms op verschillende wijze gebeurt, maar dat alle drie de gemeenten dit nastreven door sport te faciliteren met voldoende accommodaties met betaalbare tarieven en te stimuleren door het programma "Zuidoost Friesland in Beweging" en later de buurtsportcoaches. Op onderdelen zou het

effect van het faciliteren en stimuleren beter meetbaar gemaakt kunnen worden en zouden de inspanningen van de gemeenten beter op elkaar afgestemd kunnen worden. De evaluatie geeft echter geen reden om deze werkzame combinatie te heroverwegen. Daarom worden drie aanbevelingen gedaan:

1. Behoud de samenwerking tussen Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland en intensiveer deze waar nodig. Breng in kaart waar intensivering meerwaarde oplevert.
2. Blijf sport faciliteren en stimuleren, houd het betaalbaar en zorg voor clustering van voorzieningen waar mogelijk (ook intergemeentelijk).
3. Blijf sport stimuleren met buurtsportcoaches.

Doelstelling van deze nota

De visie op 'Sport en bewegen in Zuidoost Friesland 2017-2021' is een vervolg op de vorige visie. De basis van het vorige beleid blijft onverminderd van kracht. Het grote verschil is dat we op een andere manier naar maatschappelijke vraagstukken kijken. Deze kadernota gaat in op sportstimulering, het bevorderen van bewegen, het versterken van de lokale sportorganisaties en de bijdrage die sport en bewegen levert aan andere beleidsterreinen zoals onderwijs, gezondheid het sociale domein (WMO, jeugdzorg en participatie). Door gemeentelijk integraal sport- en beweegbeleid willen wij de komende jaren een goede balans vinden tussen sport als doel en sport als middel.

Aanpak

De OWO gemeenten vinden het belangrijk dat er vanuit de sportaanbieders en maatschappelijke organisaties draagvlak is voor de kadernota sport en bewegen 2017-2021. Het is van groot belang dat het beleid voor de komende jaren breed wordt gedragen. De sport- en beweegvisie is daarom in dialoog met gemeenten en maatschappelijke partners tot stand gekomen. Op lokaal niveau zijn gesprekken gevoerd met relevante partijen. Het resultaat is de sport- en beweegvisie zoals beschreven in hoofdstuk 3. Een visie die duidelijk koers en richting geeft aan de jaren die voor ons liggen en beschrijft wat we willen bereiken en waarom we dat willen. Elke gemeente stelt op basis van deze sport- en beweegvisie jaarlijks haar eigen uitvoeringsprogramma's op.

Afbakening

Deze kadernota richt zich voornamelijk op bewegen en breedtesport. Breedtesport omvat alle vormen van sport en bewegen op lokaal niveau die niet beroepsmatig of op topsportniveau worden beoefend. Breedtesportactiviteiten zijn laagdrempelig en richten zich voornamelijk op jeugd, senioren, inactieven en inwoners met een laag inkomen, een beperking en/of een chronische aandoening.

De kadernota beschrijft onder meer de rol van sport- en beweegaanbieders. Het gaat hierbij niet uitsluitend om het verenigingsleven maar ook om commerciële aanbieders (waaronder paramedici). Ook zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren om sport en bewegen als middel in te zetten.

De gemeenten hanteren een eigen beleid als het gaat om accommodaties, subsidies en tarieven. Daarom zijn deze thema's niet uitgewerkt in de visie.

2 Maatschappelijke ontwikkelingen en beleid

In dit hoofdstuk beschrijven we kort het landelijke, provinciale en gemeentelijke beleid en de belangrijkste ontwikkelingen die invloed hebben op sport en bewegen. Dit beleid en de ontwikkelingen zijn medebepalend geweest voor de ontwikkelde visie op sport en bewegen.

De context van de sportsector als geheel is de afgelopen jaren sterk veranderd. Er hebben veel ontwikkelingen plaatsgevonden; in de sport zelf maar ook rondom de maatschappelijke waarde die aan sport en bewegen wordt toegekend. Voorkeuren van sporters zijn veranderd, er zijn meer aanbieders op de markt gekomen en sport is een erkend middel in de aanpak van maatschappelijke problemen. Een belangrijke basis voor de sport- en beweegvisie ligt in de ontwikkelingen om ons heen.

Sportverenigingen maken deel uit van een veranderende maatschappij en deze algemene ontwikkelingen beïnvloeden de manier waarop mensen betrokken zijn bij hun sportclub. Zo heeft een vergrijzende samenleving gevolgen voor de sportdeelname, want ouderen sporten over het algemeen minder. Maar deze ontwikkeling leidt tevens tot een groter potentieel aan oudere vrijwilligers, de zogenoemde zilveren kracht. Economische krimp kan leiden tot de keuze voor goedkopere sporten. En veranderingen in waarden en normen, zoals het belang dat men hecht aan een gezonde leefstijl of de weergave in de media van excessief gedrag in sportwedstrijden, houden verband met hoe men tegen sportclubs aankijkt. In de bijlage 1 staat beschreven wat er om ons heen gebeurt en wat van invloed is op het sport- en beweegbeleid in de OWO gemeenten.

2.1 Landelijk beleid

Aan het sportbeleid van de rijksoverheid ligt vooral de maatschappelijke betekenis van sport ten grondslag. De afgelopen jaren zijn met name sport- en gezondheidsbeleid meer naar elkaar gegroeid. Zo heeft dit kabinet bewust gekozen om het sport- en beweegbeleid te combineren met gezondheidsbeleid en preventie. De overheid legt hiermee de verantwoordelijkheid voor de gezondheid steeds meer bij de burger. Mensen behoren zelf te beslissen hoe ze gezond willen leven.

Hieronder vindt u de belangrijkste landelijke beleidsstukken in relatie tot sport en bewegen.

Sport en bewegen in Olympisch Perspectief

In de kamerbrief "Sport en Bewegen in Olympisch Perspectief" (2011) staan drie pijlers met betrekking tot het sport- en beweegbeleid:

1. Met 'Sport en bewegen in de buurt' (SBB) pleit de minister voor een passend sport- en beweegaanbod in de buurt en dat voor iedereen toegankelijk is. Nog meer dan voorheen wordt daarin de samenwerking gezocht tussen de sportsector, overheid en bedrijfsleven. Deze pijler kent twee impulsen:
  - *de Brede Impuls Combinatiefuncties*; om gemeenten te ondersteunen in het creëren van voldoende sport- en beweegaanbod voor alle inwoners van jong tot oud, investeert het ministerie van VWS in de uitbreiding en bredere inzet van buurtsportcoaches.

- *de Sportimpuls*; een subsidieregeling die lokale sport- en beweegaanbieders ondersteunt bij de opzet van activiteiten om meer mensen langdurig te laten sporten en bewegen.
- 2. Een 'Veiliger sportklimaat' moet het plezier dat men aan sport beleeft vergroten. Dus geen intimidatie en geweld, op het speelveldje noch bij de sportvereniging. Maar ook valt daaronder de vermindering van sportblessures en arbeidsverzuim.
- 3. De derde pijler gaat over 'Uitblinken in sport'. Topsport en talentontwikkeling leveren niet alleen medailles op. Het geeft mensen ook plezier, een gevoel van trots, saamhorigheid en het inspireert tot het verleggen van de eigen grenzen.

Het huidige programma wordt voortgezet tot en met 2018 met een aantal verbeterpunten voor de komende jaren:

- Het beroepsprofiel van de buurtsportcoach wordt verder geprofessionaliseerd;
- Bij de sportimpuls regeling komt er verkenning of verplichte cofinanciering kan worden ingevoerd;
- Binnen de sportimpuls regeling meer focus op specifieke doelgroepen zoals chronisch zieken, gehandicapten en ouderen.

Het programma Sport en Bewegen in de buurt heeft duidelijke raakvlakken met het bredere gezondheidsbeleid van het kabinet, de Sportagenda, Gezondheid Dichtbij, de Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl, de aanpak Jongeren op Gezond Gewicht en het gehandicaptenbeleid 'Grenzeloos Actief' (Bron: kamerbrief aan Tweede Kamer van minister Schippers over de voortgang van het programma 'Sport en Bewegen in de Buurt', 17 november 2015).

De Sportagenda

De sportbonden en NOC*NSF hebben in de 'Sportagenda 2016' de ambitie uitgesproken om de sportparticipatie te verhogen naar 75 procent. Dit betekent: (1) meer mensen (2) vaker (3) actief te laten sporten (4) gedurende een langere periode in hun leven.

De sportagenda 2017+ heeft de ambitie dat zoveel mogelijk mensen doen aan, genieten van en winnen door sport. Optimale sportomstandigheden leiden tot hogere sportdeelname.

De sportagenda 2017+ wordt opgehangen aan drie onderwerpen:

1. Ontwikkeling van sport / transities:
2. Sportparticipatie (meedoen)
3. Topsport (winnen)

Gezondheid Dichtbij

De landelijke nota gezondheidsbeleid 'Gezondheid Dichtbij' (2011) laat vijf speerpunten zien. Dit zijn overgewicht, diabetes, depressie, roken en schadelijk alcoholgebruik. Daarbij wordt het accent gelegd op bewegen. De kabinetsvisie staat hierin uitgewerkt op basis van drie thema's: vertrouwen in de gezondheidsbescherming, zorg en sport dichtbij in de buurt en zelf beslissen over leefstijl.

De komende jaren blijft het kabinet onverminderd inzetten op het bevorderen van gezondheid van mensen waarbij preventie, gezondheidsbescherming, het verminderen van gezondheidsverschillen en een integrale aanpak centraal staan. Dat staat in de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019. (Bron: kamerbrief aan Tweede Kamer van minister Schippers over de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019, 4 december 2015).

Onderwijsagenda Sport, Bewegen en Gezonde Leefstijl

In opdracht van de ministeries van VWS en OCW hebben PO Raad, VO Raad en MBO Raad een 'Onderwijsagenda Sport, bewegen en een gezonde leefstijl in en rondom de school' voor de jaren 2012 -2016 opgesteld. Doel van deze agenda is het stimuleren van scholen om te komen tot schoolbeleid voor sport, bewegen en een gezonde leefstijl. Dit moet leiden tot een toename van sport, bewegen en een gezonde leefstijl en daardoor tot betere schoolprestaties en minder uitval. Een middel om hiertoe te komen is de Gezonde School.

Goed bewegingsonderwijs levert daarnaast een bijdrage aan een actieve en gezonde leefstijl van kinderen. Daarom hebben OCW en de PO Raad in het bestuursakkoord PO de doelstelling opgenomen dat in 2017 iedere basisschoolleerling minimaal twee lessen bewegingsonderwijs per week krijgt, gegeven door een bevoegde leerkracht. Waar mogelijk wordt gestreefd naar drie lessen per week.

Grenzeloos Actief

Grenzeloos Actief, maakt sporten en bewegen voor iedereen met een beperking mogelijk. Het programma bestaat uit vier sterk samenhangende pijlers. Pijler 1 en 4: Regionale samenwerkingsverbanden en het versterken van sport- en beweegaanbieders. Pijler 2: Feiten en cijfers. Pijler 3: Meer aandacht binnen het programma Sport en Bewegen in de Buurt.

2.2 Provinciaal beleid

De Provincie Fryslân geeft in het Coalitieakkoord 2015 aan iedereen te willen betrekken. Daarvoor stellen ze ondermeer via het Iepen Mienskipsfûns geld beschikbaar voor goede ideeën en initiatieven vanuit de samenleving. Verder wordt er bij al het beleid rekening gehouden met sociale aspecten en is er speciale aandacht voor ouderen. Voor de kansarme Friezen is een Kansenfonds ingesteld. Wat betreft de maatschappelijke participatie via sport blijft de provincie via kennis- en expertisecentrum Sport Fryslân de breedtesport stimuleren. De provincie vindt dat sport een belangrijk middel is voor vele Friezen om in hun lokale gemeenschap deel te nemen. Er is extra aandacht voor de Friese cultuursporten en voor verduurzaming van sportaccommodaties.

Het provinciale sportbeleid richt zich op volgende thema's: Breedtesport (via kennis- en expertisecentrum Sport Fryslân), Friese sporten, Talentontwikkeling en ondersteuning CTO, Thialf, Sportevenementen en Sportgala Fryslân.

De beleidsdoelen in de sportnota 'Sport Beweegt Fryslân 2014-2017' van de provincie Fryslân zijn gericht op een goed sportklimaat in Fryslân, waarbij zoveel mogelijk inwoners in de gelegenheid

worden gesteld om te sporten en bewegen. De provincie Fryslân heeft daarbij de volgende prestatie-indicatoren voor 2017:

- Het aantal inwoners van Fryslân dat aan de beweegnorm voldoet is minimaal 70% voor volwassenen (18-54 jaar en 55+) en minimaal 50% voor jeugd (4-17 jaar);¹
- Het aantal inwoners van Fryslân dat inactief is, wordt teruggebracht tot maximaal 5%;
- Het aantal talentvolle sporters in Fryslân is in 2017 toegenomen met 10%;
- Het aantal leden van de Friese sporten is in 2017 met 10% toegenomen.

De Provincie gaat vanaf 2016 werken met beknopte beleidsbrieven over een maatschappelijk vraagstuk. Deze beleidsbrieven vervangen sectorale nota's over bijvoorbeeld cultuur, onderwijs, economie of sport.

2.3 Gemeentelijk beleid

De rol van de lokale overheid op het gebied van sport verandert. Het belang van sport als doel wordt erkend evenals de kracht van sport als middel. Maar bezuinigingen, kerntakendiscussies, en andere factoren zorgen ervoor dat de lokale overheid keuzes moet maken over de inzet op sport en bewegen. Regionale samenwerking, integrale samenwerking, en het overdragen van de regie en uitvoering aan het maatschappelijk middenveld zijn dan ook veel voorkomend. De inzet van sport 'als middel' (in plaats van als doel) staat hierbij centraal, net zoals de samenwerking tussen sport- en andere maatschappelijke organisaties.

In de OWO gemeenten heeft de sport- en beweegvisie raakvlakken met de onderstaande beleidsterreinen. In de bijlage 3 is per gemeente afzonderlijk de verbinding van sport en bewegen met andere beleidsterreinen omschreven. Onderstaande beleid geldt voor alle drie de gemeenten:

Sportbeleid

In februari 2009 is de intergemeentelijke kadernota sport en bewegen 2009-2015 'Zuidoost Friesland in beweging' vastgesteld. Daaraan gekoppeld is de uitvoeringsnota sport en bewegen 2010-2015 'Zuidoost Friesland in beweging' van 9 juni 2010. De missie uit deze visie was: zoveel mogelijk mensen prikkelen om meer en gezond te bewegen. De bijbehorende boodschap was: Sporten is leuk! Sporten is gezellig! Sporten is gezond!

Buurtsportcoaches

De drie gemeenten hebben ingeschreven op de regeling Brede Impuls Combinatiefuncties. In de gemeenten Ooststellingwerf, Weststellingwerf en Opsterland zijn respectievelijk 4,6 fte, 3,6 fte en 4,7 fte buurtsportcoaches. Een deel van de buurtsportcoaches wordt via Sport op Basisscholen ingezet als vakleerkracht in het basisonderwijs. De regeling wordt in Opsterland en Weststellingwerf gecoördineerd door Sport Fryslân. In Ooststellingwerf wordt dit gedaan door Stichting Scala.

Volksgezondheid

De OWO gemeenten zijn sinds 2014 'Gezond in de Stad'(GIDS) gemeenten. GIDS is een stimuleringsprogramma dat wordt ingezet ten behoeve van het verminderen van

---

¹ De Nederlandse Norm Gezond Bewegen voor volwassen en jeugd wordt beschreven in bijlage 2

gezondheidsachterstanden en het verkleinen van sociaaleconomische gezondheidsverschillen. Met GIDS investeren gemeenten extra in wijken/dorpen waar relatief veel mensen wonen met een gezondheidsachterstand.

Sociaal domein

De OWO gemeenten gaan ervan uit dat burgers bij een hulpvraag eerst moeten kijken wat ze zelf kunnen en hoe hun omgeving (familie, buurt, dorp en stad) mee kan helpen om tot een oplossing te komen. Alleen als dat niet toereikend is, dan dient de gemeentelijke overheid te ondersteunen. Ze gaat uit van de uitgangspunten: de burger centraal, eigen kracht / sociaal netwerk en het resultaat telt (visie op de drie decentralisaties, OWO gemeenten maart 2013). Hoewel de decentralisaties niet over sport en bewegen gaan, kan het hierin wel degelijk van essentiële waarde zijn. Sport en bewegen kan namelijk een zeer positieve rol vervullen op het gebied van participatie, leefbaarheid, sociale samenhang en de jeugdzorg.

Armoedebeleid

Kinderen van ouders in armoede kunnen gebruik maken van het kindpakket. Het kindpakket is een gezamenlijk initiatief van de gemeenten en de deelnemende fondsen (Leergeld, Jeugdcultuurfonds en Jeugdsportfonds) om via één loket, en op een eenvoudige manier, een vergoeding aan te vragen voor binnen- en buitenschoolse activiteiten. Op deze wijze kunnen zij volwaardig deel blijven nemen aan de maatschappij.

2.4 Sportdeelname, beweeggedrag en overgewicht: huidige situatie

Sporten en bewegen verkleint de risico's op psychische en lichamelijke aandoeningen. Overgewicht bijvoorbeeld kan zonder medische oorzaak een direct gevolg zijn van onvoldoende bewegen. Hoeveel en op welke intensiteit jongeren, volwassenen en ouderen dienen te bewegen om gezond en/of fit te zijn en te blijven, is vastgelegd in respectievelijk de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) en de Fitnorm. Structureel sporten heeft tot gevolg dat meer inwoners de Fitnorm behalen.

Beweeggedrag en de sportdeelname wordt structureel gemonitord met onderzoek van de GGD Fryslân (Gezondheidsmonitor en GO-jeugd, GGD Fryslân). Provinciaal, regionaal en lokaal worden grote verschillen in beweeggedrag en sportdeelname waargenomen. Voor Zuidoost Friesland worden hieronder de belangrijkste ontwikkelingen en trends beschreven. Wegens de sterke relatie wordt ook overgewicht meegenomen. In bijlage 3 worden de tabellen gepresenteerd (cijfers op basis van zelfrapportage) en de beweegnormen toegelicht. Het is onduidelijk of de zichtbare verschillen in cijfers tussen de gemeenten, Friesland en onderzoeksjaren significant zijn. Significante verschillen zijn verschillen die niet op toeval berusten. Desondanks proberen we de cijfers te interpreteren.

In 2016 doet de GGD Fryslân opnieuw onderzoek onder jongeren, volwassenen en ouderen. Deze resultaten worden in 2017 gepubliceerd. Die uitkomsten worden gespiegeld aan de uitgangspunten en beleidsdoelstellingen van deze kadernota en worden meegenomen bij de te ontwikkelen jaarplannen. Het is aannemelijk dat onderstaande cijfers en ontwikkelingen primair het gevolg zijn van het lokale sport- en beweegbeleid van de afgelopen jaren. Dit beleid was met name gericht op jeugd.

Beweeggedrag

Het lijkt er op dat de jeugd (12-19 jaar) in Zuidoost Friesland meer beweegt dan de gemiddelde Friese jongere. Desondanks voldoet slechts (10-15%) van de jeugd aan de NNGB. Dit is ook landelijk het geval. Het percentage jongeren dat aan de norm voldoet is tussen 2008 en 2012 nagenoeg onveranderd. Ongeveer 6% van de jongeren in Zuidoost Friesland is inactief. Ten opzichte van het Friese gemiddelde zijn dit gunstige cijfers.

Beduidend meer volwassenen (19 – 65 jaar) in Zuidoost Friesland voldoen in 2012 (70%) aan de NNGB in vergelijking met 2006 (58%). Deze trend is ook zichtbaar voor de provincie, maar in beperkte mate (van 63% in 2006 tot 67% in 2012). Het aandeel volwassenen dat aan de fitnorm voldoet in de regio en in Friesland is zo'n 20%. Ongeveer 7% van de volwassenen is inactief.

Ouderen (65 plussers) daarentegen bewegen in 2012 minder (60%) in vergelijking met het provinciale gemiddelde (70%) én ten opzicht van 2006 (65%). Dit geldt voor zowel de NNGB als de fitnorm. 11% van de ouderen in de regio is inactief. Dit is overeenkomstig met het gemiddelde in Friesland.

Sportdeelname

Van de inwoners in Friesland en Zuidoost Friesland van 19 – 65 jaar sport ongeveer 62% minimaal 12 keer per jaar. In Zuidoost Friesland heeft in zes jaar tijd (2006 tot 2012) een stijging van ongeveer 8% plaatsgevonden. Iets minder dan 40% van de ouderen in Zuidoost Friesland sport in 2012 minimaal 12 keer per jaar.

Organisatorisch verband

In Zuidoost Friesland is ongeveer driekwart van de jongeren van 12-19 jaar lid van een sportvereniging. Dit is meer dan het Friese gemiddelde. Voor de jeugd uit groep 7 (10/11 jaar) van de basisschool is dit ongeveer 80% (Gezond opgroeien in, GGD Fryslân 2013).

Een kwart van de volwassenen en ouderen uit Friesland en Zuidoost Friesland die aan sport doen is lid van een sportvereniging, ongeveer éénvijfde sport bij een fitnesscentrum (commercieel) en de helft sport ongebonden of anders georganiseerd.

In 2012 sporten meer volwassenen en ouderen in Zuidoost Friesland ongebonden in vergelijking met 2010. Ook sporten bij een fitnesscentrum is in die periode licht gestegen. Het aantal volwassenen en ouderen in Zuidoost Friesland dat bij een sportvereniging sport is onveranderd (25%).

Friesland heeft ongeveer 1600 sportverenigingen. Veel verenigingen zijn relatief klein met een gemiddelde grootte van ongeveer 150-175 leden. Het zijn voor een belangrijk deel traditionele sportverenigingen die één sport aanbieden. De kracht van de sportverenigingen in Friesland zit in vrijwilligers en “mienskip”. Het beperkte aantal grote sportverenigingen is meer maatschappelijk betrokken door naast sport andere activiteiten aan te bieden.

Feiten en cijfers:

- Een derde van de sportverenigingen werkt met een betaalde trainer;
- 450 sportverenigingen maken gebruik van een (gedeeltelijke) eigen accommodatie;
- 10% van de sportverenigingen heeft een beleidsplan/visiedocument;
- Bijna 20% van de Friese verenigingen heeft plannen om nieuw sportaanbod te ontwikkelen;
- 26% van de Friese verenigingen wil samenwerken met het onderwijs;
- 15% van de Friese verenigingen wil samenwerken met niet-sportorganisaties zoals wijk/buurtorganisaties, revalidatie- en/of zorginstellingen;
- Bijna de helft (49%) van alle verenigingen ziet de toekomst van hun vereniging zonnig in, 9% ziet de toekomst somber in.

(Verenigingsenquête 2015, Sport Fryslân)

Overgewicht

Overgewicht is landelijk een groot probleem, ook in Friesland en in Zuidoost Friesland. In vergelijking met het provinciaal gemiddelde is de prevalentie van overgewicht onder jeugd (12-19 jaar) in Zuidoost Friesland echter lager (op basis van zelfrapportage). Bovendien is het percentage jongeren met overgewicht de laatste jaren stabiel. Er zou een verband kunnen zijn tussen het beweeggedrag van de jeugd in de regio en de prevalentie van overgewicht.

Iets minder dan de helft van de volwassenen in Zuidoost Friesland heeft overgewicht en iets meer dan de helft van de ouderen (65+). Deze cijfers zijn vergelijkbaar met het Friese gemiddelde. In 2012 is er ten opzichte van 2006 bij volwassenen sprake van een stijging, maar ten opzichte van 2010 lijkt er een lichte daling zichtbaar. Wat betreft ouderen is er nagenoeg geen verschil tussen de regio en de provincie. Minder ouderen hebben in 2012, in vergelijking met 2006 overgewicht.

Op basis van metingen van lengte en gewicht door de Jeugdgezondheidszorg van kinderen in de leeftijd van 27 maanden, 36 maanden, 5/6 jaar (groep 2), 10/11jaar (groep 7) en 12/13 jaar (klas 1 vmbo) zien we hogere percentages voor overgewicht (Gezond opgroeien in, GGD Fryslân 2013). Het percentage kinderen in Friesland met overgewicht (en obesitas) loopt op van 8% (27 maanden) naar 14% op 10/11-jarige leeftijd en 17% in klas 1 vmbo.

2.5 Uitkomsten gemeentelijke sessies

Op de bijeenkomsten van woensdag 18 november in Wolvega (voor beweegaanbieder uit Weststellingwerf en Opsterland) zijn onderstaande opmerkingen gemaakt. In Ooststellingwerf is in juli 2015 het accommodatiebeleid vastgesteld. De gemeente heeft er daarom voor gekozen geen gezamenlijke bijeenkomst te organiseren. Wel zijn de sport- en beweegaanbieders uitgenodigd input te leveren.

De volgende opmerkingen zijn gemaakt:

- Sport en bewegen levert ook een bijdrage aan de integratie van nieuwe Nederlanders en bij re-integratie van langdurig werklozen.
- Multifunctionele sportaccommodatie zijn van belang in de dorpen. Evenals een intensievere samenwerking door sportverenigingen maar ook met niet-sportverenigingen.
- De sportverenigingen zouden meer geholpen willen worden door de buurtsportcoaches bij het vervullen van hun maatschappelijke rol.
- Er wordt veel projectmatig gewerkt, daarbij is te weinig aandacht voor de borging. De continuïteit van activiteiten is hierdoor in het geding.
- Topsport stimuleert breedtesport. Het ondersteunen van de topsport kan positieve gevolgen hebben voor de kwaliteit en deelname aan breedtesport. Waar mogelijk topsporters inzetten voor stimulering breedtesport.
- Beweegaanbieders zien graag dat er ruimte is om eigen (lokale) interventies in te zetten naast effectief bewezen interventies.
- De inrichting van de gymzalen zou meer op de toekomst gericht moeten zijn, de LONDO inventarislijst is sinds 1996 niet meer bijgewerkt. Inhoudelijk en financieel zijn deze dan ook enorm verouderd.

3 Sport- en bewegvisie

Sporten en bewegen is voor velen een leuke manier van vrijetijdsbesteding (sport als doel). Bovendien dragen sport en bewegen bij aan de gezondheid, leefbaarheid, integratie en participatie. De OWO gemeenten erkennen het belang van sport en bewegen voor haar inwoners. We streven ernaar alle inwoners in staat te stellen volwaardig aan de samenleving deel te laten nemen.

Onze visie is dat:

Sport en bewegen van Zuidoost Friesland een vitale samenleving maakt die uitnodigt hier aan mee te doen.

Met name inwoners die nog niet (voldoende) sporten en bewegen stimuleren we om structureel in beweging te komen en te blijven. Alle inwoners moeten deel kunnen nemen aan veilige sport- en beweegactiviteiten van goede kwaliteit. Sport en bewegen moet door passend aanbod een makkelijke en vanzelfsprekende keuze zijn.

Rol gemeente

De OWO gemeenten vervullen een faciliterende en voorwaardenscheppende rol. Ze willen sporten en bewegen betaalbaar houden. Bovendien nemen de gemeenten de rol in van aanjager en regisseur.

Randvoorwaarden

Samenwerking in de buurt is essentieel bij het verhogen van de sportparticipatie en het leveren van een maatschappelijke bijdrage op lokaal niveau. Om de (maatschappelijke) waarden van sport en bewegen optimaal te benutten zijn (nieuwe) verbindingen tussen sport en andere beleidsterreinen noodzakelijk. Er worden verbindingen gelegd met organisaties uit andere sectoren in het veld zoals: onderwijs, welzijn, en gezondheid- en zorginstellingen. Het is de taak van de buurtsportcoach deze verbindingen te leggen. De OWO gemeenten blijven investeren in de regeling Brede Impuls Combinatiefuncties op voorwaarde dat het Rijk ook Rijksmiddelen voor deze regeling beschikbaar blijft stellen. Bij het opstarten van interventies is aandacht voor de borging van activiteiten.

Waar mogelijk en gewenst werken de OWO gemeenten aan een nog betere onderlinge afstemming. Zowel ambtelijk als uitvoerend en niet alleen over planvorming en het gebruik van accommodaties, maar ook bij de sociale aspecten rondom sport en bewegen bijvoorbeeld richting de gebiedsteams.

Uitgangspunten

Binnen de decentralisaties is een gemeenschappelijk uitgangspunt dat de eigen verantwoordelijkheid wordt bevorderd en dat de eigen mogelijkheden van burgers worden benut. Door de decentralisaties ontstaan er mogelijkheden om in de beleidvoering dwarsverbanden te leggen tussen de beleidsterreinen. Er dient naast integraal ook intersectoraal samengewerkt te worden.

Sport en lichaamsbeweging, zowel in ongeorganiseerde als georganiseerde vorm, kunnen een zeer positieve rol vervullen op het gebied van gezondheid, participatie, leefbaarheid, sociale samenhang

en de jeugdzorg. Bovendien kan het vanwege het preventieve karakter zorgkosten in de toekomst reduceren.

De beleidsmatige uitgangspunten, ontwikkelingen en huidige situatie vertalen we in een aantal te realiseren beleidsdoelen voor het jaar 2021. Om effectief sport en beweegbeleid te realiseren zijn aan de hand van de eerdere hoofdstukken prioriteiten gesteld en beleidskeuzes gemaakt.

1. Participatie sport en bewegen

Een hoge sportdeelname onder de jeugd (12-19 jaar) blijft ons streven. Daarnaast willen we meer inactieve inwoners in beweging krijgen. Gezien de cijfers over beweeggedrag, sportdeelname en overgewicht focussen we ons op volwassenen (19-65 jaar) en ouderen (65-plussers). Ook focussen we ons op mensen met een laag inkomen, deze mensen sporten vaak ook minder. Dit willen we bereiken door met beweegaanbieders passend, laagdrempelig, aanbod te creëren en met een omgeving die uitnodigt tot bewegen.

Doel: drie procent punt meer van de jeugd (12-19 jaar) voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen²

Doel: zes procent punt meer van de ouderen (65plussers) voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Doel: vier procent punt meer van de volwassenen voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Doel: er is passend sport- en beweegaanbod voor ouderen (65plussers).

2. Maatschappelijke rol sport- en beweegaanbieders

Door de herschikking van overheidstaken in het sociale domein zien we een toenemende rol weggelegd voor aanvullende maatschappelijke activiteiten door sportverenigingen die daartoe in staat zijn; klein en groot. Ook commerciële sportaanbieders zijn hierbij van grote waarde als het gaat om het inzetten van sport als middel. Sportverenigingen maken deel uit van het sociale domein als sportaanbieder, maar ook als vrijwilligersorganisatie. Door de inzet van actief participerende buurtsportcoaches faciliteren en ondersteunen we verenigingen bij het ontplooiën van hun maatschappelijke rol. Een toekomstbestendige sportvereniging heeft goed opgeleid kader en biedt een veilig en plezierig sportklimaat.

Doel: het verenigingsleven is vitaal en toekomstbestendig.

Doel: sport- en beweegaanbieders werken meer samen en voeren meer maatschappelijke taken uit.

---

² De Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) is vooral gericht op het onderhouden van gezondheid op de lange termijn. De norm is verschillend voor jongeren, volwassen en ouderen (zie bijlage 2) en is in 1998 opgesteld door de universiteiten van Amsterdam, Maastricht, Groningen, Utrecht, het RIVM, TNO en NOC*NSF.

3. Gezondheid

We willen het percentage inwoners met overgewicht in Zuidoost Friesland terugbrengen. Het stimuleren van meer bewegen alleen is niet voldoende. Men dient ook gestimuleerd te worden om een andere leefstijl aan te nemen. Het gaat hierbij om een integrale aanpak. In overleg met o.a. zorg- en gezondheidsinstellingen is er extra aandacht voor het terugdringen van overgewicht onder volwassenen en ouderen. Dit sluit aan bij het gegeven dat 20% van de Friese sportverenigingen plannen heeft om nieuw sportaanbod te ontwikkelen en een deel bereid is tot samenwerking met niet-sportorganisaties. Daarnaast willen we gezondheidsverschillen tussen inwoners met een hoge en lage sociaal economische status verkleinen. Dit willen we onder andere realiseren met 'Gezond In De Stad (GIDS)' gelden. Het moet niet vanzelfsprekend zijn dat inwoners met een laag inkomen of lagere opleiding minder gezond zijn.

Doel: het aandeel volwassenen (19-65 jaar) met overgewicht is gedaald naar 45%.

Doel: het aandeel ouderen (65plussers) met overgewicht is gedaald naar 50%.

4. Beweegvriendelijke omgeving

Een openbare ruimte die mensen uitdaagt om te sporten en te bewegen dat is een beweegvriendelijke omgeving. Het gaat hier bijvoorbeeld om wandel-, fiets-, en hardlooproutes, (doe)parken, speelbossen, beweegtuinten voor ouderen en (gezonde) schoolpleinen. Naast sporten in georganiseerd verband willen we ongeorganiseerd sporten promoten. Ongeorganiseerd sporten en bewegen vindt veelal in de openbare ruimte plaats. De openbare ruimte moet daarom voor meerdere doelgroepen uitnodigen tot sport en bewegen. Het gaat dan onder andere om doelgroepen die nu onvoldoende lichamelijk actief zijn. De gebruikers worden waar mogelijk betrokken bij de inrichting van de openbare ruimte. We gaan ons inzetten voor openbare ruimtes en voorzieningen die sport en bewegen stimuleren.

Doel: de openbare ruimte nodigt uit tot veilig en plezierig sporten, bewegen en spelen.

5. Bewegingsonderwijs

Iedere basisschoolleerling krijgt minimaal twee lessen bewegingsonderwijs per week van een bevoegde leerkracht. Waar mogelijk wordt gestreefd naar drie lessen per week. Primair is dit een taak van het onderwijs. Door deelname aan het initiatief 'Sport op Basisscholen' is er aandacht voor het stimuleren van bewegen bij kinderen. Om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verhogen, is het belangrijk dat vakbekwame leerkrachten bij gymnastiek ingezet worden. Hierdoor hebben kinderen meer plezier in bewegen, meer zelfvertrouwen, een betere motoriek, een beter concentratie tijdens andere vakken en wordt de sociaal emotionele ontwikkeling gestimuleerd. Voor kinderen met een motorische achterstand zijn er extra bijlessen.

Doel: aanvullend op de taak van het onderwijs versterkt de gemeente met 'Sport op Basisscholen' de kwaliteit van het bewegingsonderwijs. Daarbij is speciale aandacht voor kinderen met een motorische achterstand.

6. Aangepast sporten

Sport en bewegen is voor mensen met een beperking en/of chronische aandoening niet altijd zo vanzelfsprekend. We creëren sportkansen, bij voorkeur bij reguliere sport- en beweegaanbieders, voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en/of chronische aandoening. We maken hierbij een koppeling met het WMO beleid.

Vanwege de populatie van de doelgroep is een bovengemeentelijke aanpak noodzakelijk. We sluiten aan bij het provinciale plan Aangepast Sporten. De provinciale doelstelling voor inwoners met een lichamelijke of ernstige lichamelijke beperking is het verhogen van de sportdeelname van 10% naar 15% in 2018.

Doel: door middel van een passend sport- en beweegaanbod het sporten en bewegen meer toegankelijk maken voor mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en/of chronische aandoening.

7. Jeugdsportfonds

Met het Kindpakket bevordert de gemeente dat kinderen kunnen sporten en op school aan activiteiten kunnen deelnemen. Oftewel: dat kinderen kunnen meedoen, ondanks dat de ouders niet veel geld te besteden hebben. Het Jeugdsportfonds maakt onderdeel uit van het Kindpakket. Het Jeugdsportfonds geeft sportkansen aan kinderen vanaf 4 tot 18 jaar die leven in gezinnen waar niet genoeg geld aanwezig is om lid te worden van een sportvereniging. Voor die kinderen betaalt Jeugdsportfonds de contributie en in bepaalde gevallen de sportattributen.

Doel: creëren van sportkansen voor kinderen van 4 tot 18 jaar die om financiële redenen geen lid kunnen worden van een sportvereniging.

Indicator: 20% toename van het aantal aanvragen voor het Jeugdsportfonds.

Bijlage 1: Maatschappelijke ontwikkelingen

Landelijk

In Nederland zien we de volgende ontwikkelingen gerelateerd aan sport en bewegen:

Demografie

Landelijke speelt de verandering in etnische samenstelling van de bevolking door immigratie. Hierdoor kan het ledenpotentieel in de omgeving ingrijpend veranderen. In bepaalde regio's heeft ook de vergrijzing van de bevolking en de daardoor optredend krimp, gevolgen voor sportverenigingen (Hoekman, 2015) De veranderende leeftijdsopbouw gevolgen voor de populariteit van verschillende vormen van sport en bewegen. Sporten die mensen tot op hoge leeftijd kunnen beoefenen, het plezier in het bewegen centraal stellen en sociaal contact mogelijk maken, zullen meer deelnemers trekken. Voorbeelden hiervan zijn: wandelen, zwemmen, fietsen en tennis.

Economie

Het opleidingsniveau stijgt, waardoor mensen over meer kennis beschikken en de deelname aan arbeid, tussen het 20^e en 67^e levensjaar, is gegroeid. De Nederlander is meer welvarender, waardoor zij zich meer kunnen veroorloven, maar ook hogere eisen stellen aan de kwaliteit van voorzieningen. Daardoor is sportbeoefening een luxe bezigheid geworden. Aan de andere kant heeft een deel van de bevolking een relatief laag inkomen. Zij worden hierdoor belemmerd in hun sportactiviteiten. Na 2018 hebben we een periode van economische stagnatie doorgemaakt. Dit heeft zijn beslag gehad op de verenigingsinkomsten uit subsidies en sponsoring, deze liepen vaak terug (Hoekman&Straatmeijer, 2013)

Techniek

De gegroeide mobiliteit van de Nederlanders is van belang. Innovaties op technisch gebied volgen elkaar in steeds hoger tempo op. De meest invloedrijke innovaties zijn die op het vlak van digitalisering en automatisering van informatie-uitwisseling en communicatie, of ICT. Niet alleen het sociale leven maar ook de sportbeoefening raakt steeds verder geïnformatiseerd. Hierdoor is fysieke ontmoeting of contact steeds minder noodzakelijk. Je kunt tegenwoordig op afstand een tennisbaan regelen en sporters maken via sociale media (sport)afspraken. Aan de ene kant is het zich vereniging hiervoor dus niet meer direct nodig, aan de andere kant bieden deze nieuwe technieken ook veel mogelijkheden voor verenigingen om hun (potentiële) leden goed te bedienen. Door de technologische ontwikkelingen (zoals een hardloop app) kunnen mensen gemakkelijker sporten.

Sociaal-cultureel

Lidmaatschap van een sportvereniging of vrijwilligerswerk verrichten in de sport, zijn vormen van maatschappelijke betrokkenheid en participatie. De belangstelling van de Nederlandse bevolking om zich te binden aan een organisatie door middel van een lidmaatschap, is al langere tijd dalende (Pothumus et al., 2014). Bij sportverenigingen is er tot 2012 geen sprake van ledenafname, maar het 'marktaandeel' van sportclubs neemt wel af (Van 't Verlaat, 2010). Op het gebied van vrijwilligerswerk is geen daling te zien. Het percentage Nederlanders dat vrijwilligerswerk verricht, ligt al lange tijd rond de 40% (Van Houwelingen, Boele & Dekker, 2014).

Sport als middel

Naast de primaire inzet van sport als doel (sport om te sporten) wordt steeds meer aandacht besteed aan de inzet van sport als middel. Via het sportbeleid en de inzet van buurtsportcoaches zijn verbindingen gelegd tussen sport, cultuur en onderwijs. Ook wordt steeds actiever verbinding gelegd met het brede sociale domein. De nadruk ligt hierbij niet meer alleen op de gezonde en preventieve werking van meer bewegen. Sport wordt steeds vaker ingezet om eenzaamheid tegen te gaan, mensen bij elkaar te brengen, te activeren en de sociale cohesie in een dorp, wijk of buurt te versterken: sport als vliegwiel voor de participatiesamenleving.

Deze veranderde taken vragen meer van sport- en beweegaanbieders. Ze moeten samenwerking en verbinding zoeken met niet-sportgerelateerde partijen. Het versterkt de sociale infrastructuur, maar legt wel extra druk op het organiserend vermogen.

Chronische aandoeningen

Een gevolg van de stijging van het aandeel ouderen is een groeiend aantal mensen met een chronische aandoening. Op basis van landelijke cijfers van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) blijkt een explosieve groei van 25 tot 55% van het aantal mensen met chronische aandoeningen in 2025.

In Nederland heeft bijna een derde van de bevolking een of meer chronische ziekten. Dit komt neer op 5,3 miljoen mensen. Chronische aandoeningen komen op alle leeftijden voor, maar vooral onder ouderen. Van de mensen van 65 jaar en ouder heeft 70% een chronische ziekte. Het percentage personen met een chronische aandoening is in de periode 2004-2011 toegenomen met 12% en stijgt nog altijd (Nationaal Kompas).

Overgewicht

De laatste 10 jaar is het aantal mensen met overgewicht en obesitas nationaal sterk gestegen. Inmiddels kampt ongeveer de helft van de volwassen Nederlanders met overgewicht. 1 op de 10 Nederlanders is officieel obees. Onder kinderen (4 – 15 jaar) is 14% van de jongens en 17% van de meisjes te dik. (CBS, 2012). Van de Friezen is bijna de helft te zwaar: 230.000 inwoners van Friesland hebben overgewicht (GGD Fryslân).

Motoriek

Basisschoolkinderen (10-12 jaar) van tegenwoordig scoren significant minder goed op motorische fitheidstesten, die kracht, snelheid, lenigheid en coördinatie meten, dan kinderen van 25 jaar geleden (Mulier Instituut, 2014).

Sportdeelname

Van de Nederlanders sport 65% minimaal 12 keer per jaar (NOC*NSF, 2012). Het overgrote deel van de Nederlanders (87%) is tevreden met het sport- en beweegaanbod in de buurt (SCP, 2014). Gemiddeld is 24% van de bevolking lid van een of meerdere sportverenigingen (NOC*NSF, 2014). Van alle sporters is in 2013 45% lid van een sportvereniging of andere (commerciële) sportaanbieder. Naarmate de leeftijd stijgt neemt het aantal Nederlanders dat lid is van een sportvereniging af. Sportbeoefening groeit met name in ongeorganiseerd verband. Verschillen in sportdeelname naar sociaaldemografische achtergrondkenmerken zijn hardnekkig. Inwoners uit buurten met een matige leefbaarheid sporten en bewegen minder en zijn minder vaak

lid van een sportvereniging dan inwoners uit buurten met een (zeer) positieve leefbaarheid. Mensen met een fysieke handicap zijn de afgelopen jaren wekelijks meer aan sport gaan doen, maar hun sportdeelname is nog steeds veel lager dan die van mensen zonder handicap.

Openbare ruimte

De trend is dat er steeds meer wordt gesport in de openbare ruimte. Dit hangt samen met de vergrijzing van de bevolking. Ouderen bewegen relatief gezien meer in de openbare ruimte. Daarnaast is bewegen in de openbare ruimte ook gerelateerd aan ongeorganiseerd sporten. Het aantal hardloop- en fiets- en wandelevenementen stijgt gestaag.

De positie van de sportvereniging

De positie van sportverenigingen verandert. Als gevolg van demografische ontwikkelingen, de veranderende dynamiek van de sport en de kritische sportconsument hebben sportverenigingen meer en meer te maken met teruglopende ledenaantallen, vrijwilligerstekorten, afnemende betrokkenheid van leden en een afnemend marktaandeel. 78% van de verenigingen maakt zich zorgen om hun leden (ledenbehoud en ledenwerving) en 61% van de clubs te maken heeft met een tekort aan geschikte vrijwilligers (Bron: NOC*NSF, 2014).

De positie van sportverenigingen zal dan ook veranderen. Waar sportverenigingen van oudsher traditioneel georganiseerd waren (o.a. intern gericht, standaard sportaanbod) wordt de sportvereniging steeds meer een maatschappelijk betrokken organisatie (open club). Een sportvereniging die extern gericht is, een vernieuwend aanbod heeft, samenwerkt met maatschappelijke partners (onderwijs, kinderopvang, etc.) en een professionele organisatie kent, heeft de toekomst. Kansen liggen er voor verenigingen om programma's te ontwikkelen voor het behoud van jeugd (12-18 jaar) en voor 50-plussers. Verenigingen zullen zich in de toekomst niet alleen op hun eigen sporttak richten, maar ook op andere (sportieve) activiteiten. Daarnaast liggen er mogelijkheden om programma's aan te bieden gericht op het hele gezin, zodat zowel (groot)ouders als kinderen terecht kan bij dezelfde vereniging. Om in te spelen op de vrijblijvendheid van sporters liggen er mogelijkheden om flexibele lidmaatschapsvormen aan te bieden (Bron: NOC*NSF, 2014).

Provinciaal

In de provincie Fryslân zien we de volgende ontwikkelingen gerelateerd aan sport en bewegen:

Verenigingsmonitor

In 2016 wordt een Friese verenigingsmonitor uitgezet. Aan de hand van dit onderzoek kan de vitaliteit van de Friese sportvereniging worden bepaald. In de monitor komt aan de orde: organisatie, financiën, kader en maatschappelijke betrokkenheid

Leeftijdsopbouw

Uit de 'Bevolkingsmonitor Fryslân' (2012) blijkt dat de totale Friese bevolking naar verwachting tot 2025 nog iets zal toenemen, daarna treedt er een lichte daling van de bevolking op. De komende decennia verandert de leeftijdsopbouw van de bevolking. In Fryslân neemt het aantal jongeren (tot 25 jaar) licht af. Het aantal 65+ers neemt fors toe en zal rond 2020 het aantal 25-tot 45-jarigen en rond 2030 ook het aantal 45- tot 65-jarigen voorbij streven. Als gevolg van de toename van het

aantal 65-plussers (een toename van 70% in 2040 ten opzichte van 2012, Bevolkingsmonitor Fryslân 2012) wordt ook een toename van het percentage personen met een chronische aandoening verwacht (Indicatie Zorgvraag 2014).

Sociaal economische status Friesland

In Friesland is de sociaaleconomische status gemiddeld genomen lager dan landelijk. Landelijk heeft 28 procent van de werkzame beroepsbevolking een hoog opleidingsniveau, terwijl dit in Friesland 21 procent is. Het besteedbare inkomen is in Friesland dan ook lager dan het landelijk gemiddelde. Het is bewezen dat mensen met een lage sociaaleconomische status minder aan sport en bewegen doen.

Schaalvergroting en decentralisatie

De komende jaren staan nog verschillende herindelingstrajecten gepland waardoor gemeenten groter zullen worden. Hiernaast krijgen alle gemeenten van het rijk ook nieuwe taken en verantwoordelijkheden, zoals bijvoorbeeld door de decentralisatie van verantwoordelijkheden op het sociaal domein. Ook naar de provincie worden vanuit het Rijk taken gedecentraliseerd, met name op het ruimtelijke terrein, waaronder natuur. Decentralisatie en de bijbehorende overdracht van middelen heeft gevolgen voor de begroting van de provincie. Gemeentelijke schaalvergroting kan een andere rol en verstandhouding met de provincie en met zich meebrengen. En kan ook een andere verwachting scheppen.

Jeugd sportfonds Friesland

Friesland heeft in 2015 ongeveer 110.000 inwoners van 4-18 jaar (Fries Sociaal Planbureau, 2015). Gemiddeld is daarvan 65% lid van een vereniging, oftewel de Friese sportverenigingen hebben gezamenlijk 71.500 jeugdleden. Het Jeugd sportfonds neemt daarvan in 2015 in ieder geval 2.500 aanvragen op zich, wat een aandeel van 3,5% is van alle jeugdlidmaatschappen in Friesland. Het Jeugd sportfonds zorgt voor een groei van 69.000 naar 71.500 jeugdleden.

Culturele Hoofdstad 2018

Van 2014 tot 2019, met als hoogtepunt 2018, presenteert Leeuwarden-Fryslân zich op Europees niveau met minstens 40 grote culturele evenementen. Het hoofdthema is 'Iepen Mienskip'.

Sport for Europe

In 2018 vindt in Friesland Sport for Europe plaats. Dit internationale evenement wordt in 2018 voor het eerst op Europees gehouden, en wordt om de vier jaar op wereldniveau georganiseerd. Het evenement staat vol van sport en cultuur, uitwisseling en plezier. Het heeft als doel verspreiden en uitwisselen van kennis en ervaringen over traditionele sporten. Daarnaast ligt er nadruk op het verbinden van landen, culturen en tradities tot één Europese familie.

Vrijwilligers

Vrijwilligerswerk bij sportverenigingen vindt veelal plaats door 12-24 jarigen en 35-54 jarigen. Door de individualisering van de samenleving is het echter steeds lastiger voor verenigingen om hun vrijwilligersaantal op peil te houden (zowel voor bestuurlijk kader als in de uitvoering). Friezen doen relatief vaak vrijwilligerswerk voor een sportvereniging, school of kerk. Dat blijkt uit de cijfers over

2012 en 2013 van het Centraal Bureau voor de Statistiek. In Friesland zijn relatief de meeste vrijwilligers (58%). Het landelijke gemiddelde ligt op 50%. De meeste Friese vrijwilligers zetten zich in voor een sportclub: 18,5% tegenover 15,3% landelijk.

Onderwijs

In het Friese basisonderwijs zijn drie ontwikkelingen zichtbaar die gerelateerd zijn aan sport en bewegen:

- Meer vakleerkrachten vanuit 'Sport op Basisscholen' die de kwaliteit van het bewegingsonderwijs verhogen.
- Meer Buurtsportcoaches die de verbinding maken tussen sport en onderwijs en die sportdeelname stimuleren.
- Invoering van het continuooster. In Friesland heeft al zeker één op de zeven scholen het nieuwe rooster. Het continuooster geeft scholen, verenigingen en kinderopvangorganisaties de mogelijkheid om aansluitend aan de schooltijden sport- en beweegactiviteiten aan te bieden. In Opsterland maken 22 (van de 24) scholen gebruik van het continuooster. In Weststellingwerf 10 (van de 22 scholen) en in Ooststellingwerf 4 (van de 15 scholen).
- De behoefte van schoolbesturen aan professionele leerkrachten bewegingsonderwijs betekent aandacht voor het personeelsbeleid, c.q. het stimuleren van de volledige bevoegdheid tot het geven van bewegingsonderwijs via een actief nascholingsbeleid en het bieden van faciliteiten hiervoor.

Duurzaamheid

Begin september 2015 maakte de rijksoverheid bekend dat sportverenigingen die maatregelen nemen om hun energieverbruik te verminderen, vanaf 2016 kunnen rekenen op een subsidie van 30% van de investering. Daarmee wil de minister stimuleren dat sportverenigingen duurzamer en energiezuiniger worden. Deze subsidieregeling sluit aan bij de ambitie van de provincie Fryslân om maatschappelijk vastgoed, waaronder sportaccommodaties, te verduurzamen.

Provinciaal plan aangepast sporten

Sporten en bewegen dicht bij huis, óók voor alle Friezen met een handicap. Dat is het hoofddoel van het provinciale plan van aanpak. Dit doel leidt tot een verhoogd percentage sportparticipatie van mensen met een handicap. De sportparticipatie bij mensen met een handicap achter. In 2015-2016 zijn er echter drie ontwikkelingen gaande die samenvallen waardoor we er in Fryslân voor kunnen zorgen dat die sportparticipatie gaat stijgen de komende jaren. Het gaat dan om de volgende ontwikkelingen:

- De Cornelia-Stichting en Sport Fryslân hebben in 2015 positief kennis met elkaar gemaakt d.m.v. de organisatie van de Cornelia Sportdag. De wens is uitgesproken om de samenwerking te intensiveren en daarmee bij te dragen aan het stimuleren van structureel bewegen van mensen met een handicap.
- Sinds 2014 zijn er zes wethouders in Fryslân die ambassadeur zijn van het aangepast sporten. De intentie is uitgesproken om met alle Friese gemeenten vanaf 2016 een concrete slag te maken om gehandicaptensport in Fryslân te stimuleren.

- Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) heeft een nieuw gehandicaptenbeleid geschreven onder de naam 'Grenzeloos Actief'. De ambitie van het programma is dat iedereen met een handicap die wil sporten en bewegen dat ook moet kunnen. Het liefst zo dicht mogelijk bij huis. Het inrichten van samenwerkingsverbanden is een van de uitgangspunten van het programma.

Lokaal

In de OWO gemeenten zien we de volgende ontwikkelingen gerelateerd aan sport en bewegen:

Fusie openbaar basisonderwijs

Comperio en Primo Opsterland hebben voorgenomen te fuseren (streefdatum: uiterlijk per 1 januari 2017). Dit kan leiden tot 1 schoolbestuur voor het openbaar primair onderwijs in de OWO-gemeenten.

Anticipatiegebied

De regio is een anticipatiegebied: er is nog geen substantiële bevolkingsdaling zichtbaar, maar die dient zich op korte termijn wel aan. In dat kader willen de besturen van de openbare basisscholen Comperio en Primo-Opsterland fuseren. Door schaalvergroting wil men in de toekomst een hoge kwaliteit van onderwijs kunnen blijven bieden.

Aandachtsgebieden Stellingwerven

In het najaar 2009 heeft de Provincie Fryslân de intentie uitgesproken het veertienjarige project 'Aandachtsgebieden Stellingwerven' te starten. Doelstelling is het verbeteren van de sociaal economische positie en de fysieke leefomgeving van inwoners in het algemeen, en die van mensen in een achterstandsituatie in het bijzonder.

Jeugdsportfonds Friesland

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van het kindpakket. In 2015 kwamen er 135 aanvragen voor het Jeugdsportfonds uit de gemeenten.

Bijlage 2. Sport- en beweegnormen

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB)

Jongeren (4-17 jaar): Dagelijks één uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit, waarbij de activiteit minimaal twee keer per week gericht moet zijn op het verbeteren of het handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).

Volwassenen (18-55 jaar): Een half uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week.

55-plussers: Een half uur ten minste matig intensieve lichamelijke activiteit op minimaal vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week;

Fitnorm

De fitnorm is voor jong en oud gelijk en vereist tenminste drie keer per week gedurende minimaal 20 minuten zwaar intensieve lichamelijke activiteit.

Combinorm

Een derde Nederlandse norm is de combinorm, de optelsom van de NNGB en de fitnorm. Iemand voldoet aan de combinorm wanneer hij/zij aan tenminste aan één van de beide normen voldoet.

Inactief

12-19 jaar: maximaal 4 dagen per week 1 uur bewegen per dag

19 jaar en ouder: Op geen enkele dag voldoen aan de NNGB

Sportdeelname

De definitie van sportdeelname is dat een inwoner minimaal 12 keer per jaar aan sport doet. Deze norm geldt voor alle leeftijdsgroepen.

Bijlage 3: Beweggedrag, sportdeelname en overgewicht

De GGD Fryslân voert om de vier jaar onderzoeken uit onder verschillende leeftijdsgroepen; jongeren (12-19 jaar), volwassenen (19-65 jaar) en ouderen (65+). Deze cijfers worden gepubliceerd in de Gezondheidsmonitor en GO-jeugd. Gegevens over beweggedrag, sportdeelname en overgewicht zijn afkomstig uit Gezondheidsmonitor 2006, 2010 en 2012 en GO-jeugd 2008. In 2010 was de opzet van de vragenlijst van de Gezondheidsmonitor anders dan in 2006 en 2012. Dit maakt het niet mogelijk om op bepaalde onderwerpen cijfers te vergelijken. Daarom zijn een aantal cijfers over 2010 weggelaten in onderstaande overzichten.

Nederlandse Norm Gezond Bewegen (tabel 1)

Nederlandse Norm Gezond Bewegen						
Jaar	2012			2008	2006	
	12-19 jaar	19-65 jaar	65+	12-19 jaar	19-65 jaar	65+
Ooststellingwerf	15	66	60	14	59	71
Opsterland	12	68	65	16	54	64
Weststellingwerf	13	72	55	12	62	54
Friesland	11	67	70	12	63	65

Tabel 1. Nederlandse Norm Gezond Bewegen (Gezondheidsmonitor 2006 en 2012 en GO-jeugd 2008, GGD Fryslân). In de tabel wordt het percentage van de doelgroep (jongeren 12-19 jaar, volwassen 19- 65 jaar en ouderen 65+) weergegeven dat aan de norm voldoet.

Fitnorm, combinorm en inactiviteit (tabel 2)

Fitnorm, combinorm en inactiviteit							
2012	Fitnorm		Combinorm		Inactief		
	19-65 jaar	65+	19-65 jaar	65+	12-19 jaar	19-65 jaar	65+
Ooststellingwerf	25	35	67	66	5	9	10
Opsterland	16	42	68	68	5	4	9
Weststellingwerf	22	26	72	55	8	6	13
Friesland	20	44	69	72	10	7	10

Tabel 2. Fitnorm, combinorm en inactiviteit 2012. (Gezondheidsmonitor 2012, GGD Fryslân). In de tabel wordt het percentage van de doelgroep (jongeren 12-19 jaar, volwassen 19- 65 jaar en ouderen 65+) weergegeven dat aan de norm voldoet en inactief is.

Sportdeelname (tabel 3)

Sportdeelname						
Jaar	2012		2010		2006	
	19-65 jaar	65+	19-65 jaar	65+	19-65 jaar	65+
Ooststellingwerf	65	35	67	30	49	-
Opsterland	64	43	60	48	60	-
Weststellingwerf	58	33	66	40	53	-
Friesland	62	40	66	40	60	-

Tabel 3. Sportdeelname (Gezondheidsmonitor 2006, 2010 en 2012, GGD Fryslân). In de tabel wordt het percentage van de doelgroep (volwassen 19- 65 jaar en ouderen 65+) weergegeven dat aan sport doet.

Organisatorisch verband (tabel 4)

Organisatorisch verband									
Gemeenten	12-19 jaar	Volwassen en ouderen (19-65+)							
	Vereniging	Vereniging		Fitness Commercieel		Anders georganiseerd		Ongebonden	
Jaar	2012	2012	2010	2012	2010	2012	2010	2012	2010
Ooststellingwerf	76	24	25	20	18	13	18	45	34
Opsterland	77	28	26	22	19	9	17	35	29
Weststellingwerf	68	27	27	21	19	15	8	35	36
Friesland	65	25	25	20	21	12	14	38	35

Tabel 4. Organisatorisch verband (Gezondheidsmonitor 2006, 2010 en 2012, GGD Fryslân). In de tabel wordt het percentage van de doelgroep (jongeren 12-19 jaar, volwassen 19- 65 jaar en ouderen 65+) weergegeven dat sport binnen een vereniging, fitnesscentrum of andere organisatievorm. Ook wordt het percentage inwoners getoond dat ongebonden sport.

Overgewicht (tabel 5 volwassenen en tabel 6 jeugd)

Overgewicht (volwassenen)						
	2012		2010		2006	
	19-65 jaar	65+	19-65 jaar	65+	19-65 jaar	65+
Ooststellingwerf	49	55	52	57	55	56
Opsterland	50	55	53	51	37	66
Weststellingwerf	46	56	48	62	48	64
Friesland	45	58	46	59	45	57

Tabel 5. Overgewicht onder volwassenen en ouderen (Gezondheidsmonitor 2006, 2010 en 2012, GGD Fryslân). Definitie overgewicht: matig overgewicht volwassen BMI > 25, ernstig overgewicht volwassenen BMI >30.

Overgewicht (jeugd)		
Jaar	2012	2008
	12-19 jaar	12-19 jaar
Ooststellingwerf	5	7
Opsterland	5	5
Weststellingwerf	6	6
Friesland	8	7

Tabel 6. Percentage jongeren met overgewicht in Zuidoost Friesland (Gezondheidsmonitor 2012 en GO-jeugd 2008, GGD Fryslân).

Bijlage 4: Gemeentebeleid

Opsterland

Sport- en beweegbeleid

De gemeente Opsterland ontwikkelt diverse activiteiten om bewoners meer in beweging te krijgen. Binnen het programma 'Sport in Opsterland' zijn vier buurtsportcoaches aan het werk, vooral met activiteiten voor de jeugd en om sportverenigingen vitaler te maken. Er is speciale aandacht voor de ontwikkelingen van activiteiten in dorpen en wijken voor niet-actieven. Het te ontwikkelen gezondheidsbeleid wordt afgestemd op het sport- en beweegbeleid.

Wmo, jeugdwet en participatiewet

De gemeente heeft een beleidsplan en uitvoeringsprogramma voor de drie decentralisaties in het sociale domein. Het accent in de plannen ligt op het bieden van ondersteuning aan burgers met problemen en een zorgvraag, maar er is ook de wens om meer aan preventie te doen.

Gezondheidsbeleid

In Opsterland wordt gezondheid gezien als meer dan alleen lichamelijke gezondheid. De nadruk wordt gelegd op het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. Het gaat over veerkracht en zelfregie. Er wordt gekeken naar mogelijkheden in plaats van belemmeringen. Het gezondheidsbeleid is een belangrijke rode draad in het gehele sociale domein en met name als basisvoorziening.

Preventief jeugdbeleid (inclusief onderwijsbeleid)

Het doel van het preventie jeugdbeleid is om zo veel mogelijk kinderen en jongeren van -9 maanden tot 23 jaar oud de kans te bieden om veilig en gezond op te groeien tot evenwichtige en zelfredzame volwassenen in de gemeente Opsterland. In het kader van het preventief jeugdbeleid wil de gemeenten de gezondheid van kinderen en jongeren bevorderen door meer beweging, gezondere voeding, minder roken en minder schadelijk alcoholgebruik bij de jongeren en gezonder gedrag van de ouder(s) tijdens de prenatale fase te stimuleren.

Ruimtelijk beleid

De fysieke omgeving kan sport en bewegen bevorderen maar ook beperken. De gemeente Opsterland heeft op 21 september 2015 de Omgevingsvisie 2015-2030 vastgesteld. Met de omgevingsvisie wil de gemeente anticiperen op ontwikkelingen in de samenleving, zoals vergrijzing en ontgroening en de transformatie van het landelijke gebied. Met de nieuwe omgevingsvisie wil de gemeente leefbare, vitale gemeenschappen realiseren. Hiertoe wordt onder meer ingezet op de realisatie van voldoende, kwalitatief goede woningen, betere verkeersveiligheid, goede voorzieningen op redelijke afstand en op het optimaliseren van wandel-, fiets-, ruiters- en vaarroutes.

Armoedebeleid

In het armoedebeleid is een van de uitgangspunten dat we een ondersteuningsaanbod hebben dat gericht is op maatwerk in plaats van een aanbod dat bestaat uit meerdere algemene regeling. Kinderen uit gezinnen met een minimuminkomen kunnen in onze gemeente gebruik maken van het

Kindpakket. De Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het jeugdCultuurfonds voeren het Kindpakket uit, nadat door de gemeente de intake is gedaan. Het Kindpakket moet ervoor zorgen dat kinderen kunnen participeren. Dit betekent o.a. dat kinderen moeten kunnen sporten, aan culturele activiteiten en activiteiten op school mee kunnen doen en op school over de juiste materialen kunnen beschikken.

Weststellingwerf

Sport- en bewegbeleid

De gemeente heeft tot doel; het verbeteren van algemene volksgezondheid, bevorderen en actieve leefstijl, het verstrekken van sociale cohesie door gericht aanbieden /stimuleren van sport en bewegen in wijk en buurt.

De buurtsport coaches zijn van uit het project buurtsportwerk Weststellingwerf actief om meer mensen te laten sporten en bewegen in de buurt. Daarnaast worden sportverenigingen versterkt door meer samenwerking en advies. Ook wordt er ingezet op een verbinding tussen sport en bewegen en andere sectoren, zoals onderwijs, welzijn, kinderopvang zorg en bedrijfsleven.

Wmo, Jeugdwet en Participatiewet

Er zijn fundamentele veranderingen (transformatie) in gezet in het sociale domein die vrijwel de gehele ondersteuning van burgers in onze gemeente betreft. De doelstellingen van de decentralisaties vertonen een sterke overeenkomst: Het bevorderen van de sociale participatie en de ondersteuning van de kwetsbare mensen die het op eigen kracht niet redden. In Weststellingwerf worden vanuit het ouderen beleid een aantal groepen Meer Bewegen voor Ouderen gestimuleerd. Ook worden hulpmiddelen verstrekt voor het beoefenen van sport door mensen met een beperking, dit vanuit de Wmo.

Gezondheidsbeleid

Naast de uitvoering van de volksgezondheidsnota ontvangen de gemeenten een extra bijdrage van het programma 'Gezond in..' voor het versterken van hun lokale aanpak van gezondheidsachterstanden en inpassing in het reguliere beleid.

Daarnaast wil de gemeente extra investeren in een gezond gewicht van de jeugd. Het uitvoeringsprogramma van het lokaal gezondheidsbeleid 2013-2016 richt zich op het bevorderen van een gezond gewicht van de jeugd. De komende jaren wil de gemeente deze aanpak versterken door aan te sluiten bij de landelijke aanpak 'Jongeren Op Gezond Gewicht' (JOGG). JOGG is een lokale, integrale, aanpak waarbij iedereen zich inzet om gezond eten en bewegen gemakkelijker en aantrekkelijker te maken. Het richt zich o.a. op de omgeving van het kind. Vanaf 1 oktober 2016 is Weststellingwerf officieel JOGG-gemeente.

Preventief jeugdbeleid (inclusief onderwijsbeleid)

We stimuleren scholen om op een integrale en structurele manier de gezondheid van leerlingen te bevorderen via de Gezonde School aanpak. Veel scholen in Weststellingwerf kiezen voor het thema voeding en bewegen.

Ruimtelijk beleid

Samen met de Landinrichtingscommissie Beekdal-Linde streeft de gemeente naar verfraaiing van het recreatieve fietspad langs de Linde. Het bekende Lendepattien, dat in de top 10 staat van de meest aantrekkelijk E-bikeroutes in Friesland, krijgt de kwaliteit die het in dit prachtige gebied verdient.

Armoedebeleid

Stichting Leergeld verstrekt vergoedingen in natura aan kinderen uit minder draagkrachtige gezinnen zodat kinderen kunnen deelnemen aan excursies, schoolreizen of aan culturele- of sportactiviteiten. Leergeld kan daarnaast helpen met middelen, zoals sportschoenen, een (tweedehands) fiets of een computer, zodat kinderen kunnen deelnemen aan maatschappelijke activiteiten.

Gezondheidsbeleid

Weststellingwerf investeert extra in een gezond gewicht van de jeugd. Het uitvoeringsprogramma van het lokaal gezondheidsbeleid 2013-2016 richt zich op het bevorderen van een gezond gewicht van de jeugd. De komende jaren wil de gemeente deze aanpak versterken door aan te sluiten bij de landelijke aanpak 'Jongeren Op Gezond Gewicht' (JOGG). JOGG is een lokale, integrale, aanpak waarbij iedereen zich inzet om gezond eten en bewegen gemakkelijker en aantrekkelijker te maken.

Ooststellingwerf

Sport- en beweegbeleid

De gemeente Ooststellingwerf ontwikkelt diverse activiteiten om bewoners meer in beweging te krijgen. Binnen het programma 'Ooststellingwerf in beweging' zijn vijf buurtsportcoaches (4,6 Fte) aan het werk, vooral met activiteiten voor de ouderen, jeugd, basisscholen en in dorpen, wijken en buurten. Ook worden er activiteiten opgezet om sportverenigingen vitaler te maken. Er is speciale aandacht voor de ontwikkelingen van activiteiten in dorpen en wijken voor niet-actieven. Het gemeentelijk gezondheidsbeleid wordt afgestemd op het sport- en beweegbeleid.

Wmo, jeugdwet en participatiewet

Voor inwoners met een uitkering, die ondersteuning nodig zijn bij het participeren in de maatschappij is er 'Iedereen in beweging' en het vervolprogramma 'Door sport blijf je in beweging'. Deze programma's zijn bedoeld om mensen letterlijk in beweging te krijgen als opstap naar verdere deelname aan de samenleving.

Verder bieden we inwoners aan om (met forse korting) deel te nemen aan de collectieve zorgverzekering de AV Frieso. Binnen deze verzekering is er het programma 'Fan van Fit', bedoeld om inwoners te stimuleren om fit te worden en te blijven door gezond te eten, meer te bewegen en te ontspannen. Door deelname aan beweegprogramma's krijgt men korting op artikelen in de webwinkel.

Tenslotte is het mogelijk om op individueel niveau inwoners met sporten of bewegen te ondersteunen vanuit de Wmo of Participatiewet.

Gezondheidsbeleid

Het gezondheidsbeleid kent een viertal speerpunten nl. overgewicht, alcohol en drugs, eenzaamheid en effecten van de demografische ontwikkeling. De eerste drie speerpunten zijn een voortzetting van het gemeentelijke gezondheidsbeleid van de periode 2008-2012. Deze drie speerpunten vereisen, omdat zij een beïnvloeding van leefstijl met zich mee brengen, een langere periode van gemeentelijke inzet. Gezien de “ontgroening en vergrijzing” zullen de specifieke problemen van een grotere oudere bevolkingsgroep in de toekomst de aandacht vragen. Daar komt bij dat de huidige ontwikkeling van het ‘scheiden van wonen en zorg’ er toe leidt dat er een kwetsbare en nog thuiswonende bevolkingsgroep kan ontstaan.

Preventief jeugdbeleid (inclusief onderwijsbeleid)

Het doel van het preventief jeugdbeleid is om zoveel mogelijk kinderen en jongeren van -9 maanden tot 23 jaar oud de kans te bieden om veilig en gezond op te groeien tot zelfredzame en zelfbewuste (jong)volwassenen in de gemeente Ooststellingwerf. Samen met vindplaatsen, organisaties en bewoners zetten we in op het stimuleren van een gezonde opgroeiomgeving voor jeugd van alle leeftijden. De gemeente wil de gezondheid van jeugdigen bevorderen door het stimuleren van bijvoorbeeld beweging, minder roken en minder schadelijk alcoholgebruik. Ook bevorderen we samen met partners gezonder gedrag van de ouder(s) tijdens de prenatale fase.

Ruimtelijk beleid

De fysieke omgeving beïnvloedt de mate van bewegen en sport. De raad heeft in september 2009 de Structuurvisie 2010-2020-2030 vastgesteld. Met deze visie anticipeert de gemeente op de huidige demografische ontwikkelingen van krimp, ontgroening en vergrijzing en de transformatie van het landelijk gebied. Op basis van deze visie zijn 4 regio's ingesteld om de leefbaarheid in de gemeente te borgen en waar mogelijk te verbeteren. Er wordt onder andere ingezet op voldoende woningen, goede fysieke leefomgeving, betaalbaar en bereikbare (sport) voorzieningen en het optimaliseren van wandel-, fiets-, ruiters- en vaarroutes.

Armoedebeleid

Kinderen van ouders in armoede kunnen gebruik maken van het kindpakket. Het kindpakket is een gezamenlijk initiatief van de gemeenten en de deelnemende fondsen (leergeld, jeugdcultuurfonds en jeugdsportfonds) om via één loket, en op een eenvoudige manier, een vergoeding aan te vragen voor binnen- en buitenschoolse activiteiten. Op deze wijze kunnen zij volwaardig deel blijven nemen aan de maatschappij.

Vanuit de klankbordgroep 'Kansen voor Jeugd' in Ooststellingwerf is een armoedevoorziening gerealiseerd. Hiermee worden initiatieven ontplooid om armoede in de gemeente te bestrijden.